

Vergaderjaar 1991-1992

22 327

Oprichting luchtmobiele brigade

Nr. 2

BRIEF VAN DE MINISTER EN DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 20 november 1991

In gevolge de in onze brief van 1 oktober jl. over de oprichting van de luchtmobiele brigade (Kamerstuk 22 327, nr. 1) gedane toezegging bieden wij u nu een notitie aan over **de inhoudelijke aspecten** van de oprichting van deze brigade, overeenkomstig de procedure controle grote projecten.

De Minister van Defensie,
A. L. ter Beek

De Staatssecretaris van Defensie,
B. J. M. baron van Voorst tot Voorst

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Veiligheidssituatie	3
Optreden in NAVO-verband	4
Optreden buiten het NAVO-verdragsgebied	6
De luchtmobiele brigade	6
Inzet van mariniers en/of commando's	9
Internationale samenwerking/taakspecialisatie	10
Personele vulling	11
Materieelprojecten	12
Bewapende helikopters	12
Transporthelikopters	13
Observatie/liaison helikopters	14
Uitgangspunten voor de verwerving	14
Overige speciaal voor de luchtmobiele brigade bestemde materieelprojecten	15
Overige materieelprojecten	16
Groep lichte vliegtuigen	16
Infrastructuur en ruimtelijke ordening	17
Raakpunten met andere projecten	19
Tijdsplanning reorganisatie	19
Projectorganisatie	19
Financiële aspecten	21
Slot	23

Inleiding

In onze brief van 1 oktober 1991 (Kamerstuk 22 327, nr. 1) die was gewijd aan de toepassing van de procedure controle projecten met betrekking tot de luchtmobiele brigade hebben wij toegezegd U uitgebreid over de inhoudelijke aspecten van de oprichting van deze brigade te zullen informeren. Met deze notitie doen wij onze toezegging gestand. Alvorens in te gaan op de internationale veiligheidssituatie, tegen welke achtergrond de oprichting van luchtmobiele brigade moet worden gezien, geven wij U een korte schets van de inhoud van het project.

Het project luchtmobiele brigade behelst:

- a. de reorganisatie van de bestaande 11 Pantserinfanteriebrigade naar 11 Luchtmobiele brigade;
- b. het voorzien in de vereiste aantallen kwalitatief geschikt personeel voor de brigade en het opzetten van de opleidingen daarvoor;
- c. de verwerving van bewapende en transporthelikopters en de daarmee samenhangende aanpassing van de organisatie van de Groep Lichte Vliegtuigen (GPLV);
- d. de verwerving van ander speciaal voor de luchtmobiele brigade bestemd materieel;
- e. de voor het onderbrengen en oefenen van de brigade benodigde infrastructuur en de daarmee verband houdende relevante ruimtelijke ordenings- en milieu-aspecten.

Veiligheidssituatie

Door de revolutionaire omwentelingen in Oost-Europa en in de Sovjet-Unie is van een onmiddellijke bedreiging van West-Europa geen sprake meer. Het Warschaupact is ontbonden. Met het mislukken van de «augustuscoup» in de Sovjet-Unie is het failliet van de tot dan in dat land allesoverheersende communistische ideologie en van het centralistisch systeem duidelijk geworden. De ontwikkeling van nieuwe staatsstructuren en de voorgenomen uitvoering van democratische hervormingen vormen een uiterst moeizaam proces. Welke wegen daarbij precies zullen worden bewandeld is niet helder; de praktijk zal bovendien nog moeten leren of ze wel begaanbaar zullen blijken te zijn. Het staat wel vast dat de defensie-uitgaven, die de Unie immers zwaar belasten, zullen worden verminderd. De nieuwe bewindslieden van Defensie in de Sovjet-Unie hebben een drastische herstructurering en verkleining van de krijgsmacht aangekondigd. Door de verschuivingen in de politiek/strategische verhoudingen is een groot conflict tussen Oost en West vrijwel uitgesloten.

De mogelijkheid van een groot conflict heeft decennia lang centraal gestaan in het denken over het veiligheidsbeleid en dientengevolge de inrichting en organisatie van onze krijgsmacht bepaald. In de Defensienota zijn de plannen voor de herstructurering en verkleining van onze krijgsmacht neergelegd om op verantwoorde wijze in te spelen op de nieuwe veiligheidssituatie. De jongste internationale ontwikkelingen bevestigen opnieuw de wenselijkheid van de voorgenomen verkleining en herstructurering.

De nieuwe veiligheidssituatie wordt gekenmerkt door onzekerheid. Ten tijde van de Koude Oorlog bestond duidelijkheid over de potentiële tegenstander. Aard en omvang van de militaire dreiging waren goed bekend. Ook stond vast waar en met wie in het geval van een crisis of gewapend conflict zou moeten worden opgetreden. De internationale veiligheidssituatie is de afgelopen jaren aanmerkelijk verbeterd, zij is

echter ook onoverzichtelijker geworden. Waar zich wanneer welke veiligheidsrisico's voordoen, is niet of nauwelijks vooraf te bepalen. De Koude Oorlog mag tot het verleden behoren, veiligheidsrisico's, zo is wel zeker, doen dat niet. Zowel binnen als buiten Europa kunnen economische en demografische problemen, etnische en religieuze tegenstellingen gemakkelijk tot conflicten leiden.

Regionale machten buiten Europa beschikken over moderne wapensystemen, waaronder massavernietigingswapens. In een wereld waarin staten op velerlei terrein steeds meer van elkaar afhankelijk geraken, kan de noodzaak de internationale rechtsorde te waarborgen, zich niet tot het Navo-verdragsgebied beperken. De Golfoorlog heeft dat nog eens nadrukkelijk bewezen. In overeenstemming met het in de Defensienota verwoorde beleid en de door de Tweede Kamer aanvaarde motie-Van Traa (Kamerstuk 21 991, nr. 19), moet de Nederlandse krijgsmacht samen met die van andere landen op passende wijze een rol kunnen vervullen bij het beheersen en het indammen van regionale conflicten buiten het Navo-verdragsgebied.

Binnen Europa blijven ondanks het wegvallen van de Oost-West tegenstelling veiligheidsrisico's bestaan. De voortdurende strijd in Joegoslavië is er een schrijnend voorbeeld van. Ook elders in Oost-Europa kunnen economische en etnische problemen tot ontlasting komen. Nu de dekmantel van communistische overheersing is weggenomen, is ruimte ontstaan voor herleving van oude rivaliteiten die tot instabiliteit leidt. Daarbij kan niet uit het oog worden verloren dat door een hernieuwd nationalistisch denken grenzen in Oost-Europa omstreden zijn. Lopen bestaande spanningen uit de hand, dan kan dit gevolgen hebben voor de veiligheid en stabiliteit in geheel Europa.

De wezenlijke accentverschuiving in de veiligheidsrisico's van een grote aanval door het Warschaupact naar crises en regionale conflicten noopt tot een nieuwe Navo-strategie en in samenhang daarmee tot een kleinere, mobiele en flexibele Nederlandse krijgsmacht. Mobiliteit en flexibiliteit zijn ook vereist voor mogelijke inzet buiten het Navo-verdragsgebied. De daartoe benodigde herstructurering van de krijgsmacht raakt vooral de Koninklijke landmacht, aangezien lucht- en zeestrijdkrachten naar hun aard al flexibel en mobiel zijn. De samenstelling van de Koninklijke landmacht berustte vooral op een geografisch beperkt optreden in de Noordduitse laagvlakte. Daarbij moest binnen een beperkte waarschuwingstijd het gehele legerkorps in het operatiegebied aanwezig zijn. De eenheden van de landmacht zijn betrekkelijk zwaar uitgerust en hun verplaatsing over grote afstand zou veel tijd vergen. Met de plannen voor de Koninklijke landmacht, zoals in de Defensienota verwoord, krijgt een op de eisen van de tijd afgestemde landmacht gestalte. De op te richten luchtmobiele brigade vormt een wezenlijk onderdeel van een Koninklijke landmacht die in staat moet zijn samen met anderen goed te reageren op onvoorspelbare crises, wanneer en waar die zich voordoen.

Optreden in navo-verband

De nieuwe Navo-strategie geeft antwoord op de fundamenteel veranderde veiligheidssituatie. Het nieuwe veiligheidsbeeld gaat gepaard met onzekerheden over het toekomstige operatieterrein en de wijze waarop, de mate waarin en de periode waarbinnen gebruik van militaire middelen nodig kan zijn. De voorwaartse verdediging past niet meer in dit beeld. Het nieuwe, van de herziene Navo-strategie afgeleide, verdedigingsconcept van de mobiele contra-concentratie biedt de mogelijkheid van militair optreden in alle fasen van een crisis en in een flexibele overgang

naar een algemene verdediging. Met een minimum aan middelen moet in een veel groter gebied met wisselende zwaartepunten kunnen worden opgetreden. Daartoe moeten de in te zetten eenheden over voldoende flexibiliteit, mobiliteit en multifunctionaliteit beschikken. Om op deze wijze de bondgenootschappelijke verdediging gestalte te geven, is uitgegaan van drie categorieën militaire eenheden: de snel inzetbare eenheden («reaction forces»), de hoofdmacht («main defence forces») en de versterkingen («augmentation forces»). Zie ook de Defensienota, hoofdstuk 3 en de memorie van toelichting behorende bij de begroting voor 1992, hoofdstuk 1. De «augmentation forces» kunnen in het verband van deze notitie buiten beschouwing blijven.

De «reaction forces» vormen het belangrijkste crisisbeheersingselement van het bondgenootschap en bestaan uit snel inzetbare eenheden. Zij moeten in geval van een crisis in het gehele Navo-verdragsgebied inzetbaar zijn, zonder voorafgaande mobilisatie op grote schaal. Zij kunnen worden ontplooid ter afschrikking van de tegenstander en zijn ook geschikt om samen met de al ter plaatse aanwezige eenheden te opereren. Om het collectieve karakter van de bondgenootschappelijke verdediging te onderstrepen, zijn de eenheden van de «reaction forces» zo veel mogelijk multinationalaal samengesteld.

In de eerste fase van een crisis kunnen de «immediate reaction forces» worden ingezet. Deze eenheden moeten ter beheersing van een crisis met hun aanwezigheid een politiek signaal geven, waarvan een preventieve werking uitgaat. De grondstrijdkrachten van de «immediate reaction forces» beschikken slechts over lichte bewapening. Gelet op de betrekkelijk geringe toegestane reactietijd en de afstanden waarover verplaatsing mogelijk moet zijn, kan dat ook niet anders. Mocht een crisis onverhoopt escaleren, dan worden eenheden met een grotere gevechtskracht ingezet: de «rapid reaction forces». Nederland draagt wat betreft grondstrijdkrachten aan de «immediate reaction forces» bij met een bataljon mariniers (het huidige «Ace mobile force» bataljon).

De «rapid reaction forces» van de landstrijdkrachten worden samengevoegd tot een multinationalaal legerkorps, het «Ace rapid reaction corps» (ARRC). De inzet van dit korps, of delen daarvan, kan een volgende stap vormen bij de beteugeling van een crisis binnen het Navo-verdragsgebied. In het geval de crisis ondanks die inzet toch mocht escaleren, dan moet het korps tijd en ruimte scheppen voor de mobilisatie en ontplooiing van de hoofdmacht: de «main defence forces». Het ARRC moet snel inzetbaar zijn en over voldoende mobiliteit, flexibiliteit en gevechtskracht beschikken. De bijdragen van de afzonderlijke bondgenoten aan deze eenheid moeten van een kwalitatief hoog gehalte zijn. In de Navo wordt er rekening mee gehouden dat Nederland, onder andere met een luchtmobiele brigade, aan deze «rapid reaction forces» bijdraagt.

Het grootste deel van de Navo-landstrijdkrachten in Europa behoort tot de «main defence forces». Zij bestaan overwegend uit een mix van nationaal en multinationalaal samengestelde legerkorpsen en zijn voor het grootste deel mobilisabel. Eén van deze korpsen zal onder Nederlands bevel komen. Bij inzet van deze legerkorpsen bestaat in het uitgebreide en dun bezette operatiegebied eveneens behoefte aan zeer mobiele en flexibele componenten. Toewijzing van de luchtmobiele brigade aan het «Ace rapid reaction corps» sluit inzet van deze brigade in andere organisatorische verbanden, zoals het Eerste legerkorps niet uit. De nadruk ligt echter op inzet bij de «reaction forces» in het kader van crisisbeheersing.

Optreden buiten het navo-verdragsgebied

Veiligheidsrisico's kunnen zich zowel voordoen ten opzichte van het Navo-verdragsgebied, alsook daarbuiten. Operaties buiten het Navo-verdragsgebied kunnen nodig zijn om de internationale rechtsorde of andere wezenlijke belangen te beschermen. Zij kunnen het karakter hebben van crisisbeheersing, maar ook van ingrijpen in een al uitgebroken conflict. Bij dit soort operaties is niet op voorhand te voorspellen wat de aard en omvang van de operaties zal zijn, in welk operatiegebied en met welke bondgenoten wordt opgetreden. De in te zetten middelen zullen zijn afgestemd op de ernst van de situatie en de omstandigheden in het operatiegebied. De eenheden moeten snel ter plaatse kunnen zijn en moeten over voldoende flexibiliteit, mobiliteit en multifunctionaliteit beschikken. «Reaction forces», waaronder de luchtmobiele brigade, zijn geschikt om in deze situaties te worden ingezet.

Een voorbeeld van optreden in internationaal verband vormt deelneming aan vredesoperaties. Dankzij de fundamenteel veranderde veiligheidssituatie is de rol van de Verenigde Naties versterkt en heeft de Veiligheidsraad meer armslag gekregen bij zijn belangrijkste taak, het handhaven van de internationale vrede en veiligheid. Naast de traditionele vredesoperaties zijn ook «peace enforcing» operaties niet uitgesloten. De luchtmobiele brigade is, of delen daarvan zijn, mede geschikt om, binnen een korte reactietijd, aan operaties in het verband van de VN deel te nemen. Voorts kan de luchtmobiele brigade worden ingezet in het kader van de Weu of in andere internationale samenwerkingsverbanden. Ook zijn delen ervan, samen met eenheden van andere landen, en eventueel andere delen van onze krijgsmacht goed inzetbaar voor het verlenen van humanitaire noodhulp bij plotseling optredende calamiteiten. Het spreekt vanzelf dat Nederland per geval zal bezien of aan dergelijke operaties zal worden deelgenomen.

De luchtmobiele brigade

De Nederlandse luchtmobiele brigade is zo toegerust dat zij de eerdergenoemde taken in internationaal verband kan vervullen. Wij hebben bij haar samenstelling gekozen voor een multifunctioneel concept. Zij is daardoor snel en goed inzetbaar – eventueel over grotere afstanden – voor crisisbeheersing, vredesoperaties, verlening van humanitaire noodhulp, alsook voor inzet in het kader van een groot conflict. Snelle aanpassing van de gevechtskracht bij escalatie en de-escalatie van conflicten is mogelijk. Alvorens nader in te gaan op de omvang en samenstelling van de Nederlandse luchtmobiele brigade geven wij eerst een korte schets van de wijze van optreden van luchtmobiele brigades in het *algemeen*.

Het optreden van luchtmobiele brigades, bestaande uit een hecht verband van transporthelikopters, bewapende helikopters en een grondcomponent, kent een aantal algemene karakteristieken. Bij inzet wordt zo'n brigade allereerst naar een afwachtingsgebied verplaatst. Dit wordt de strategische verplaatsing genoemd. De verplaatsing van personeel, hun persoonlijke uitrusting en initiële voorraden gebeurt vrijwel altijd door de lucht. Voor het overige is ook verplaatsing over de weg, per spoor of per schip mogelijk. De wijze van verplaatsing is onder andere afhankelijk van de afstand, de beschikbare tijd en de beschikbare transportmiddelen. De nadruk ligt hierbij op een zo doelmatig mogelijk gebruik van de beschikbare transportmiddelen. In beginsel zal voor de strategische verplaatsing zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van eigen transportmiddelen. Is die capaciteit in het licht van de geboden

reactietijd onvoldoende, dan zal assistentie worden gevraagd van bondgenoten of zal van transportmiddelen van civiele maatschappijen gebruik worden gemaakt. De helikopters kunnen zich veelal op eigen kracht naar het afwachtingsgebied verplaatsen. Eenmaal aangekomen in het afwachtingsgebied, zullen logistieke transporten de brigade moeten blijven steunen. Deze «levenslijnfunctie» zal doorgaans door transportvliegtuigen worden vervuld.

Het afwachtingsgebied zal bij voorkeur in de nabijheid van een luchthaven of airstrip worden gekozen en moet buiten het bereik van vijandelijke vèdragende artillerie liggen. Het mag maximaal 300 km, maar bij voorkeur ongeveer 100 km, zijn verwijderd van het inzetgebied. Vanuit het afwachtingsgebied worden de logistieke operaties van en naar de thuisbasis en het inzetgebied gecoördineerd.

De gevechtseenheden van de brigade worden vanuit het afwachtingsgebied met transporthelikopters, onder escorte van bewapende helikopters, uitgerust met onder andere lucht-luchtraketten, verplaatst naar het inzetgebied. Dit wordt de tactische verplaatsing genoemd. Bij deze verplaatsing ligt de nadruk op een gevechtvaardige groepering. De verplaatsing is alleen denkbaar als (plaatselijk) luchtoverwicht bestaat. Jachtvliegtuigen moeten hierin voorzien. De bewapende helikopters dragen zorg voor bescherming van transporthelikopters tegen onder meer vijandelijke helikopters.

De tactische verplaatsing van de gevechtseenheden kan niet in één keer worden uitgevoerd. Dat zal in meerdere «slagen» moeten gebeuren. Bij de verplaatsing van de eerste «slag» vanuit het afwachtingsgebied moet rekening worden gehouden met het uitbreken van gevechtshandelingen. Om zich te kunnen handhaven, moeten bij de eerste «slag» minimaal twee infanteriecompagnieën, een zekere logistieke capaciteit, een gevechtstaf, verbindingen en een geneeskundige eenheid worden meegevoerd. Dit alles omvat ongeveer 400 man met hun uitrusting en wordt aangeduid als het operationele deel van een luchtmobiel infanteriebataljon. Vervolgens kunnen bij volgende «slagen» meer luchtmobiele eenheden met transporthelikopters worden aangevoerd.

Bij inzet van (delen van) de brigade bij intensieve gevechten moeten de eenheden beschikken over voorraden om gedurende ongeveer 48 uren zelfstandig te kunnen optreden. Voor het opvoeren van vliegtuigbrandstof en zware munitiesoorten blijft echter ook in deze periode voortdurend steun van helikopters nodig. Deze helikopters kunnen ook worden gebruikt om op de terugweg eventuele gewonden naar het afwachtingsgebied af te voeren. Na 48 uur moeten de eenheden ook voor voeding, voertuigbrandstof en dergelijke opnieuw worden herbevoorraad, of moet aansluiting zijn verkregen met andere eigen troepen. Anders moet de eenheid met transporthelikopters, onder bescherming van bewapende helikopters, uit de strijd worden genomen. Het spreekt vanzelf dat als de troepen ter plaatse niet of slechts beperkt in gevecht raken, zij gedurende langere tijd met een beperkte ondersteuning hun taak kunnen vervullen.

Een luchtmobiele brigade kent altijd een grond- en een luchtcomponent. De Nederlandse luchtmobiele brigade die ons voor ogen staat, kent de volgende samenstelling:

- de grondcomponent bestaande uit een brigadestaf, drie speciaal opgeleide infanteriebataljons, een vuursteuneenheid, een geniecompagnie en een logistiek element, met inbegrip van geneeskundige verzorging;

– de luchtcomponent bestaande uit bewapende en transporthelikopters.

Een schematisch overzicht van de brigade is opgenomen in bijlage A¹.

In vredetijd zullen twee van de drie luchtmobiele infanteriebataljons paraat zijn. Zij kunnen onmiddellijk worden uitgezonden. Van het derde – mobilisabele – bataljon is het kader aanwezig. Dit personeel verzorgt onder meer de basisopleidingen ten behoeve van de parate bataljons. Zo nodig kan het derde bataljon van de brigade worden opgeroepen. Een luchtmobiel infanteriebataljon heeft een sterkte van ongeveer 650 militairen. Het voornaamste materieel bestaat uit antitankwapens lange dracht Tow, antitankwapens korte dracht Dragon – te zijner tijd te vervangen door het Medium Range Anti-Tankweapon (MRAT) –, lichte mortieren 81 mm, Stinger luchtdoelraketten en een aantal luchtmobiele speciale voertuigen.

De brigadestaf moet het bevel over zowel de grondcomponent als de helikopters kunnen voeren. Binnen de grondcomponent van de brigade wordt vuursteun verleend door een mortiercompagnie. Voorts zijn ingedeeld een geniecompagnie, alsmede een logistieke eenheid die zorg draagt voor de bevoorrading, voor verpleging en afvoer van gewonden, alsook voor herstel van materieel.

De luchtcomponent van de luchtmobiele brigade bestaat uit helikoptersquadrons, te leveren door de Groep Lichte Vliegtuigen (GPLV). Het betreft twee squadrons bewapende helikopters en één squadron transporthelikopters met voldoende transportvermogen om het operationele deel van een luchtmobiel infanteriebataljon in één «slag» te verplaatsen. Daarnaast kan, zo nodig, een aantal lichte observatie/liasonhelikopters van het bestaande 299 Squadron worden ingezet. Met deze helikopters kan eigen gebied worden bewaakt en kunnen commandanten en enkele gewonden worden vervoerd. Op rol en taken van de bewapende en transporthelikopters binnen de brigade wordt later in deze notitie in de paragraaf Materieelprojecten afzonderlijk ingegaan.

Aan de multinationale divisie wordt behalve door Nederland ook door het Verenigd Koninkrijk, België en Duitsland deelgenomen. Elk van deze landen zal een eenheid leveren ter grootte van een brigade. De samenstelling van deze luchtmobiele eenheden verschilt evenwel sterk.

België beschikt over parachutisteneenheden. Zij kunnen snel door de lucht naar een potentiële brandhaard worden gezonden. Hun mobiliteit is vervolgens echter beperkt. Parachutisten leveren, omdat zij licht zijn uitgerust, vrij weinig gevechtskracht. Zij kunnen weliswaar snel beperkte opdrachten uitvoeren, maar zijn niet goed opgewassen tegen een tegenstander die beschikt over mobiliteit, pantsering en vuurkracht. In dat geval is snel versterking noodzakelijk met eenheden die over middelen voor vooral pantserbestrijding beschikken.

Het Verenigd Koninkrijk en Duitsland kennen al zware luchtmobiele eenheden. Bij hun opzet en samenstelling is nog uitgegaan van de behoefte aan een zeer mobiel element in het optreden van de legerkorpsen in het Duitse operatiegebied ten tijde van de Oost-West tegenstelling. Deze eenheden beschikken zelfs over gepantserde voertuigen en artillerie. In het operationeel optreden van de naar verhouding minder mobiele legerkorpsen waren deze luchtmobiele eenheden veelal bestemd voor het uitvoeren van kortdurende operaties, zoals het veroveren en bezet houden van voor de operaties belangrijke gebiedsdelen, het stichten van verwarring en het beveiligen dan wel doorbreken van

¹ Ter inzage alleen voor de leden gelegd op de bibliotheek.

communicatie- en bevoorradingslijnen. De benodigde omvangrijke logistieke ondersteuning van deze met pantservoertuigen en artillerie uitgeruste eenheden zou geen probleem vormen door de beoogde snelle aansluiting over de grond met andere eigen zwaarder uitgeruste troepen.

Voor de eerder geschetste veelheid van taken die door de Nederlandse luchtmobiele brigade moet kunnen worden uitgevoerd, is een parachutistenbrigade een minder geschikt alternatief. De luchtmobiele eenheden die in het bijzonder waren gevormd om op te treden in een groot conflict in de Noordduitse laagvlakte zijn voor de door ons beoogde taken nogal zwaar uitgerust en daarmee ook duur. Ons concept van de gedurende een langere tijd door de lucht te ondersteunen luchtmobiele brigade voorziet in een soort middenweg en heeft operationeel de voorkeur.

Inzet van mariniers en/of commando's

Door hun snelle inzetbaarheid – waar dan ook – in crisissituaties, maar ook wat betreft type personeel en individuele geoefendheid, bestaan er onmiskenbaar overeenkomsten tussen de luchtmobiele brigade en het Korps mariniers. Elk van deze eenheden heeft echter een duidelijk te onderscheiden eigen taak.

Mariniers zijn in het bijzonder uitgerust en getraind voor amfibisch optreden aan kusten en in onherbergzame gebieden. Hier kunnen zij dankzij hun individuele vaardigheden, de betrekkelijk lichte bewapening en hun verdere daarop toegespitste uitrusting mobiel en flexibel worden ingezet. Het terrein dwingt beide partijen in het geval van een conflict tot een gelijke wijze van optreden. Beschikt een tegenstander over grote vuurkracht en pantsering, dan moeten mariniers met andere eenheden worden versterkt.

Eén bataljon mariniers is bestemd voor de «immediate reaction forces» van de Navo en wordt in de eerste fase van een crisis ingezet. Door de betrekkelijk lichte bewapening is het bataljon, als de crisis mocht escaleren, beperkt in staat zelfstandig het gevecht verder te voeren. Een tweede bataljon is voorbestemd voor inzet in het kader van de UK/NL Amphibious Force als onderdeel van de maritieme «reaction forces» ter versterking van Ace.

Onder omstandigheden waarin een tegenpartij betrekkelijk zware eenheden kan inzetten, zullen troepen met meer gevechtskracht naar de conflicthaard moeten worden gestuurd: de «rapid reaction forces». Deze eenheden, waarbij de luchtmobiele brigade zal worden ingedeeld, kunnen tijd en ruimte scheppen voor de verdere aanvoer van versterkingen. Er worden dus verschillende eisen gesteld aan de «immediate» en de «rapid reaction forces».

De commando's zijn – meer nog dan de mariniers – opgeleid om zich in een zeer kleine groep, zonder ondersteuning van andere eenheden gedurende langere tijd in vijandelijk gebied te handhaven om daar speciale opdrachten uit te voeren. Dit optreden heeft dus een sterk individueel karakter. Overigens kunnen commando's wel degelijk voor het vervullen van bijzondere opdrachten binnen de luchtmobiele brigade worden ingezet.

Binnen de luchtmobiele brigade bestaat echter vooral behoefte aan infanteristen die zijn getraind en uitgerust om in grotere verbanden en in onderlinge samenhang op te treden. Van de luchtmobiele infanteristen worden overigens wél andere individuele vaardigheden verwacht dan van

de pantserinfanteristen. Het optreden van de luchtmobiele brigade zal in veel gevallen immers niet of nauwelijks door gemechaniseerde eenheden kunnen worden gesteund. Dit stelt hogere eisen aan het fysieke en mentale weerstandsvermogen en aan de algemene militaire vaardigheden.

De geschetste overeenkomsten en verschillen tussen de luchtmobiele brigade, het Korps mariniers en het Korps commandotroepen rechtvaardigen het (voort)bestaan van onderscheiden en elkaar aanvullende eenheden. De nieuwe taken nopen echter tot goede samenwerking en afstemming. Duplicering moet worden voorkomen. Bij elk optreden moet het potentieel aan personeel en materieel maximaal worden benut. Er zal worden nagegaan hoe hieraan op het gebied van operaties, oefeningen, opleidingen, de verwerving en het gebruik van materieel gestalte kan worden gegeven.

Internationale samenwerking / taakspecialisatie

De Nederlandse luchtmobiele brigade leent zich bij uitstek voor een snel en flexibel optreden in samenwerking met andere landen ter beheersing van crises. Door de inbedding van de luchtmobiele brigade in de multinationale divisie, als deel van het «Ace Rapid Reaction Corps» van de Navo, is hechte internationale samenwerking met de bondgenoten verzekerd. Ook kan de brigade eventueel deel uitmaken van een op te richten Weu-reaction force of in enig ander internationaal samenwerkingsverband. Zoals eerder uiteengezet, is de brigade als geheel of zijn delen ervan goed inzetbaar voor operaties in het kader van de VN.

Bij de verwerving van het materieel (zie ook de paragraaf Uitgangspunten voor de verwerving) zal worden gestreefd naar samenwerking met de Navo-bondgenoten. Dat bevordert onder andere de interoperabiliteit. Daarbij moet overigens worden beseft dat de partners in de luchtmobiele divisie nu al over het grootste deel van het materieel beschikken. Ook bij opleidingen en trainingen zal zo nauw mogelijk worden samengewerkt met de andere eenheden van de multinationale divisie. Hierover wordt al gesproken met een aantal bondgenoten.

Binnen de Navo worden de multinationale eenheden in beginsel op het niveau van een legerkorps samengesteld. Divisies van één nationaliteit vormen de samenstellende delen van multinationale legerkorpsen, die vooral optreden bij een groot conflict. Op deze regel is een uitzondering gemaakt voor luchtmobiele eenheden. Daarbij is sprake van een multinationale divisie die is samengesteld uit brigades van één nationaliteit. De luchtmobiele multinationale divisie is in het verband van de nieuwe Navo-strategie in eerste aanleg bestemd voor het optreden in het kader van crisisbeheersing.

Uit operationele overwegingen moet een luchtmobiele brigade een effectieve zelfstandige eenheid zijn. Zij bestaat uit één verband waarin de materiële, personele, operationele en logistieke elementen door intensieve training optimaal op elkaar zijn afgestemd. Bij de inzet van de brigade onder levensbedreigende omstandigheden is hechte samenwerking tussen en integratie van de samenstellende delen niet alleen voorwaarde voor effectief optreden, maar ook nodig om de overlevingskansen van het personeel zo groot mogelijk te doen zijn. Integratie op dit betrekkelijk lage niveau van meerdere nationaliteiten zou tot aanmerkelijke logistieke en beveloeringsproblemen leiden, waarbij het risico van misverstanden tijdens de inzet te groot is. Een en ander leidt tot de conclusie dat het niet wenselijk en mogelijk is binnen de brigade tot

specialisatie van taken gespreid over verschillende nationaliteiten over te gaan, te meer daar de brigade ook taken moet kunnen vervullen buiten het verband van de Navo.

Personele vulling

De geschetste taken van de luchtmobiele brigade stellen niet alleen hoge eisen aan de fysieke en mentale gesteldheid van het personeel van de brigade, maar ook aan hun kennis, vaardigheden en geoefendheid in teamverband. Het personeel moet daarom intensief worden opgeleid. De elementaire opleiding vergt zes maanden. Na deze opleiding en training moet het personeel als een op elkaar afgestemde en geoefende eenheid onmiddellijk kunnen worden ingezet. Aan de gestelde eisen, alsmede aan die voor een snel optreden buiten het Navo-verdragsgebied, kan alleen worden voldaan als uitsluitend vrijwillig dienend personeel bij de brigade wordt ingedeeld. Vullingsmodellen waarbij gebruik wordt gemaakt van dienstplichtigen voldoen daar niet aan.

Voor de vulling van de brigade gaat onze voorkeur daarom uit naar een model waarbij niet alleen de kaderfuncties, maar ook de soldaten- en korporaal-functies worden vervuld door beroepspersoneel. Binnen de luchtmobiele brigade zullen ongeveer 640 functies worden vervuld door beroepspersoneel aangesteld voor onbepaalde en bepaalde tijd. De laatstgenoemde categorie wordt aangesteld voor minimaal vier jaar. Daarnaast worden ongeveer 1 460 functies voor korporaals en soldaten bezet door beroepspersoneel met een aanstellingsduur van minimaal twee jaar. De totale vredessterkte van de brigade zal ongeveer 2 100 militairen tellen. In oorlogstijd zal zij uit ongeveer 3 000 militairen bestaan.

Het voor de luchtmobiele brigade gekozen kort-verband-vrijwilligers-model (KVV-model) biedt in het licht van de betrekkelijk lange opleidingsperiode een goed rendement. Er wordt nu onderzocht welke voorzieningen nodig zijn om ook de vulling en inzet van het derde mobiele bataljon in het kader van crisisbeheersing te verzekeren. De parate eenheden beschikken in dit model altijd over drie compagnieën die minimaal zes maanden zijn opgeleid en geoefend. Alhoewel de belangstelling op de arbeidsmarkt voor een functie binnen de krijgsmacht op dit moment enigszins afneemt, mag worden verwacht dat een aanstellingsduur van minimaal twee jaar, een uitdagende opleiding en het dienen bij een nieuwe eenheid die zich duidelijk van de bestaande eenheden onderscheidt, voldoende aantrekkingskracht zullen hebben om het benodigde personeel te werven. Bij de selectie van het personeel wordt gebruik gemaakt van de keurings- en selectie-instrumenten die de Koninklijke landmacht nu al hanteert bij de aanstelling van beroepspersoneel.

Voor de elementaire opleiding is de commandant van de brigade verantwoordelijk. De kader- en functie-opleidingen worden verzorgd door de opleidingscentra van het Commando opleidingen Koninklijke landmacht (COKL). Bij verschillende aspecten van de opleiding zal ook het Korps commandotroepen nauw worden betrokken.

In overeenstemming met de projectplanning moet het eerste luchtmobiele bataljon in de tweede helft van 1993 operationeel zijn. Dit betekent dat in 1992 met de werving, selectie en opleiding van het personeel moet worden begonnen. In dat verband zal zo spoedig mogelijk een actieve wervingscampagne worden gevoerd. Die campagne zal niet alleen op de vrije arbeidsmarkt zijn gericht, ook personeel werkzaam binnen de krijgsmacht zal de mogelijkheid worden geboden te opteren

voor het vervullen van functies bij de luchtmobiele brigade. Het door ons voorgestane vullingsmodel biedt de beste waarborgen te voorzien in goed opgeleid, onmiddellijk inzetbaar personeel.

Materieelprojecten

Voor de luchtcomponent van de brigade zijn vanzelfsprekend de helikopterprojecten van belang. Verreweg het grootste deel van het benodigde materieel voor de grondcomponent van de luchtmobiele brigade is al aanwezig binnen de Koninklijke landmacht en wordt bij de herstructurering van de landmacht toegewezen aan de brigade. Een klein deel van het materieel moet speciaal voor de luchtmobiele brigade worden verworven. Aan dat materieel wordt later in deze notitie afzonderlijk aandacht besteed, evenals aan overig materieel dat moet worden vervangen, maar deel uitmaakt van algemene materieelprojecten van de Koninklijke landmacht die niet in het bijzonder voor de luchtmobiele brigade zijn bestemd. Nu wordt eerst ingegaan op de behoefte aan helikopters.

Bewapende helikopters

Bewapende helikopters vormen een wezenlijk onderdeel van de luchtmobiele brigade. Zij vervullen in elke fase van het optreden een rol. In eerste aanleg gaat het om het uitvoeren van verkenningen van een gebied, van landingsplaatsen en van locaties voor steunpunten. Vervolgens zijn ze nodig voor de bescherming van het vervoer van de eenheden per transporthelikopter naar en van de landingsplaatsen. Daar de infanterie tijdens de landing en het verlaten van de transporthelikopters bijzonder kwetsbaar is, moeten de bewapende helikopters ook gedurende deze periode bescherming bieden en vuursteun verlenen. De eenheden op de grond moeten tijdens de ontplooiing en het gevecht steun kunnen blijven ontvangen van bewapende helikopters, onder meer tegen vijandelijke bewapende helikopters en gepantserde eenheden. Ook de logistieke aanvoerlijnen van de brigade van het afwachtingsgebied naar het inzetgebied moeten worden beveiligd door bewapende helikopters.

Om in de behoefte aan bewapende helikopters die deze taken kunnen uitvoeren te voorzien, kunnen twee wegen worden bewandeld. Er kan worden gedacht aan de verwerving van «multi-role» helikopters. Die moeten over voorzieningen beschikken om alle eerder beschreven taken te kunnen uitvoeren. De «multi-role» helikopter verschaft de grootste mogelijke operationele flexibiliteit omdat de uitrusting en bewapening van de helikopter aan de te vervullen missie kan worden aangepast.

Ook kan worden gedacht aan de verwerving van een zo juist mogelijk samenstel van verschillende typen helikopters. Een voordeel van een dergelijke oplossing is, dat de opleiding van de vlieger eenvoudiger is. Die is dan immers toegespitst op het kunnen uitvoeren van een beperkter aantal taken. Nadelen zijn echter de in vergelijking tot de «multi-role» helikopter geringere operationele flexibiliteit en een ingewikkelder logistieke ondersteuning door het in de organisatie opnemen van verschillende typen bewapende helikopters. Om dit zoveel mogelijk te onderwerpen, zou het aantal typen bewapende helikopters moeten worden beperkt. Er zou kunnen worden gekozen voor één helikoptertype dat geschikt is voor verkenning en begeleiding (scout, escort) van transport-helikopters en één helikoptertype dat vuursteun met inbegrip van pantserbestrijding tot taak heeft. Beide typen moeten bij voorkeur op

hetzelfde «airframe» berusten. Nu is nog niet te zeggen welke oplossing de voorkeur verdient.

Aan bewapende helikopters worden hoge kwalitatieve eisen gesteld wat betreft vliegprestaties, wapensystemen, waarnemings- en opsporingsmiddelen. Zij moeten in elk geval onder de in en nabij Europa meestvoorkomende klimatologische omstandigheden, bij slecht zicht en bij duisternis kunnen opereren. Ook de wendbaarheid moet groot zijn. Het vliegbereik en de vliegsnelheid moeten zijn afgestemd op gezamenlijk optreden met de transporthelikopters. Zij moeten beschikken over moderne communicatie-apparatuur ten behoeve van onder andere vuurgeleiding, een identificatiesysteem (IFF) en over een instrumentarium en navigatiesysteem in overeenstemming met zowel militaire als civiele regels. Ten behoeve van de scout- en escorttaken moet onder andere worden beschikt over een wapen tegen gronddoelen en lucht-luchtraakketten; voor de vuursteuntaken over ongeleide raketten, alsmede geleide anti-tankraketten voor de lange afstand en de daarbij behorende richtmiddelen.

Een doelmatig gebruik van bewapende helikopters in samenhang met transporthelikopters vereist een flexibel concept dat zowel in crisisomstandigheden als in een groot conflict kan worden toegepast. Daartoe wordt een aantal scout- en escorthelikopters en vuursteunhelikopters in één vlucht samengebracht. Afhankelijk van de aard van de inzet is variatie van helikopters in een vlucht mogelijk. Binnen de Navo-strijdkrachten is een dergelijk concept al beproefd. Vanuit één van de scout- en escorthelikopters wordt het commando over de vlucht gevoerd, de scouts zoeken contact met de tegenstander, kiezen vuurposities uit en geven inlichtingen over doelwitten aan de helikopters die met vuursteun, pantserbestrijding inbegrepen, zijn belast.

Om de eerdergenoemde taken onder alle gevechtssomstandigheden met bewapende helikopters voor de luchtmobiele brigade te kunnen uitvoeren, zijn – rekening houdend met operationele tijd- en ruimtefactoren – minimaal vijf vluchten bewapende helikopters nodig. Rekening houdend met een zekere operationele en logistieke reserve komt de totale behoefte op maximaal 40 bewapende helikopters.

Transporthelikopters

De transporthelikopters verschaffen de luchtmobiele infanterie-eenheden de vereiste tactische mobiliteit en logistieke ondersteuning. Zij dienen voor het vervoer van de eenheden van het afwachtingsgebied naar het inzetgebied, tijdens operaties in het inzetgebied en na beëindiging van de operatie terug naar het afwachtingsgebied. Ook zijn ze nodig bij de logistieke ondersteuning van de luchtmobiele eenheden in het inzetgebied. In dat verband verzorgen zij het transport van aanvullend personeel, vervoer van gewonden, voeren zij voorraden naar het inzetgebied aan en voeren defect materieel af naar het afwachtingsgebied. Zij moeten ook buiten het Navo-verdragsgebied voor hun taken geschikt zijn en bijvoorbeeld in het kader van verlening van humanitaire noodhulp vluchtelingen, gewonden en verschillend materieel kunnen vervoeren.

De transporthelikopters moeten ook geschikt zijn voor het verlenen van algemene transportsteun binnen de krijgsmacht als geheel. Zij moeten daarom ook vanaf het amfibisch transportschip van de Koninklijke marine kunnen opereren.

Laadvermogen en vliegbereik vormen belangrijke keuzecriteria. Gezien de noodzaak de brigade in verschillend terrein en onder diverse weersomstandigheden te kunnen inzetten, ook onder omstandigheden van verminderd zicht en duisternis, worden hoge eisen gesteld aan onder andere vliegprestaties en gebruiksmogelijkheden. Om organieke eenheden te kunnen vervoeren, moet de helikopter tenminste een versterkte infanteriegroep, bestaande uit twaalf militairen met hun wapens, persoonlijke uitrusting en voorraden voor 48 uur kunnen vervoeren. Ook moet de onderdeeluitrusting van de brigade kunnen worden vervoerd.

Als gevolg van de geschetste wijze van optreden dienen voldoende transporthelikopters beschikbaar te zijn om het operationele deel van een luchtmobiel infanteriebataljon in één «slag» te verplaatsen. Het laadvermogen van transporthelikopters verschilt sterk per helikoptertype, zodat voor elk in aanmerking komend type nader zal worden onderzocht hoeveel helikopters nodig zijn om aan de kwantitatieve behoefte te voldoen. Naar verwachting kunnen transporthelikopters van verschillende fabrikanten in de behoefte voorzien.

Observatie/liaison helikopters

In de behoefte aan onbepaalde observatie/liaison helikopters kan worden voorzien door de huidige BO-105 helikopters. Hiervan zijn er 29 beschikbaar. Zij zijn ingedeeld bij de GPLV voldoen aan de behoefte aan observatie/liaisonhelikopters voor zowel de luchtmobiele brigade als het legerkorps als geheel.

Uitgangspunten voor de verwerving

Voorafgaande aan de uiteindelijke typekeuze van transport en bewapende helikopters, moet een verwervingsstrategie worden vastgesteld. In deze notitie wordt volstaan met een schets van de uitgangspunten daarvoor. De verwervingsstrategie kan overigens pas goed worden ingevuld als meer inzicht is verkregen in de mogelijkheden van de helikoptermarkt. Volgend voorjaar zal de Kamer in het kader van de DMP-procedure een nieuwe notitie worden aangeboden.

De krijgsmacht zal na uitvoering van de bestaande plannen beschikken over meerdere helikoptertypen voor een verscheidenheid aan taken. Uit logistieke en financiële overwegingen moet het aantal helikoptertypen zoveel mogelijk worden beperkt. Dat kan door voor meerdere helikoptertypen, die elk voor de uitvoering van hun taak een verschillende uitrusting behoeven, gebruik te maken van hetzelfde «airframe». Daarnaast is het een voordeel als de verschillende helikoptertypen zoveel mogelijk deel uit maken van één helikopterfamilie.

Nederland beschikt niet over een zelfstandige helikopterindustrie. De inbreng van de Nederlandse industrie in helikopterprogramma's zal dan ook veelal zijn beperkt tot co-productie of bouw in licentie. Dat gaat echter vaak gepaard met meerkosten. Die zouden alleen in beperkte mate aanvaardbaar zijn indien de Nederlandse industrie een uniek deel kan ontwerpen dat vervolgens voor een complete serie in Nederland kan worden geproduceerd. Daarom verdient het aanbeveling Nederlandse firma's tijdig bij een eventuele ontwikkeling te betrekken. Mocht de Nederlandse industrie niet aan een ontwikkeling kunnen deelnemen, dan zal veelal worden gekozen voor indirecte compensatie en het «juste retour» beginsel.

In het materieelbeleid krijgt internationale materieelsamenwerking, in het bijzonder die binnen Europa, hoge prioriteit. In de Europese context wordt gestreefd naar instandhouding van een Europese helikopterindustrie. Daarom zal bijzondere aandacht worden besteed aan een Europees alternatief. Een Amerikaanse alternatief zal ook volwaardig worden geëvalueerd.

De luchtmobiele brigade zal, zoals eerder uiteengezet, deel uitmaken van één van de op te richten multinationale divisies van de «Ace Rapid Reaction Forces». Als met de Europese partners in deze divisie op dezelfde helikoptertypen wordt gestandaardiseerd, zullen de mogelijkheden om op logistiek gebied met hen samen te werken optimaal zijn. Ook de noodzakelijke interoperabiliteit zal daarmee het best zijn gediend.

In de Defensienota is het voornemen vermeld 20 bewapende helikopters te leasen. Lease is echter betrekkelijk duur en alleen verantwoord als het past in een totaal-concept. Mede daarom is het gewenst een vorm van tijdelijke verwerving te bezien in relatie tot de aanschaf van helikopters op termijn. Op die manier kunnen zo gunstig mogelijke voorwaarden worden bedongen. Indien nog geen keuze voor de lange termijn kan worden gemaakt omdat aan de bestaande ontwikkelingsprogramma's nog te veel onzekerheden en risico's kleven, dan moet de tussenoplossing vooral worden gezocht in het spoor dat op lange termijn de voorkeur geniet en de gunstigste vooruitzichten biedt. Een dergelijke constructie levert uiteraard slechts het beoogde voordeel op als op termijn definitief voor het spoor dat de voorkeur geniet wordt gekozen.

De Alouette-III moet om operationele en technische redenen zo snel mogelijk worden vervangen. Volgens de plannen zal midden 1993 bovendien het eerste luchtmobiele infanteriebataljon zijn geformeerd. Dat bataljon zal dan het luchtmobiel optreden moeten kunnen beoefenen. Daarvoor zijn helikopters nodig. Als tijdens het Defensie Materieelkeuzeproces (DMP) nog geen definitieve keuze voor de lange termijn kan worden gemaakt, danwel de voorkeur juist uitgaat naar een helikopter die voor een deel nog moet worden ontwikkeld, zal voor de korte termijn naar een tussenoplossing moeten worden gezocht.

Overige speciaal voor de luchtmobiele brigade bestemde materieelprojecten

Naast de helikopters bestaat behoefte aan ander speciaal voor de luchtmobiele brigade bestemd materieel. Het luchtmobiel speciaal voertuig (LSV) vormt daarbij het omvangrijkste project. Voor de luchtmobiele brigade zijn voertuigen nodig om de brigade op de grond mobiliteit te verschaffen. Ze zullen worden gebruikt als platform voor anti-tank wapens en als verkenning- en commandovoertuig. Ook moet daarmee zwaardere uitrusting, munitie en dergelijke kunnen worden vervoerd. De voertuigen dienen in beginsel voor het vervoer in het inzetgebied van de brigade.

Deze voertuigen moeten per transporthelikopter kunnen worden vervoerd. De bestaande en in bestelling zijnde jeeps zijn daarvoor wat betreft omvang en gewicht niet geschikt. Hun vervoer zou teveel helikoptercapaciteit vergen. Om het operationele deel van een luchtmobiel bataljon in één slag te kunnen verplaatsen, moet kunnen worden beschikt over een voertuig van beperkter omvang en een laag gewicht.

De prestaties in slecht terrein, de geschiktheid voor vervoer in en onder een transporthelikopter, en eenvoudige constructie vormen

belangrijke criteria voor de keuze van een LSV. Ze moeten ook over een grote brandstoftank beschikken om er 48 uur zelfstandig mee te kunnen opereren. Van dit soort voertuigen zijn er ongeveer tien per infanteriecompagnie en ongeveer 70 per infanteriebataljon nodig. De totale behoefte, met inbegrip van die voor de andere eenheden van de brigade, wordt op ongeveer 270 stuks geschat. Er is nog niet voor een bepaald type gekozen. Het is de bedoeling in 1992 een bestelling te plaatsen, zodat de voertuigen tijdig met het operationeel stellen van de infanteriebataljons instromen.

Naast het LSV moet voor de grondcomponent van de luchtmobiele brigade een aantal specifieke uitrustingsstukken worden verworven. Gezien de geringe bedragen die daar per materieelproject mee zijn gemoeid (zie de paragraaf Financiële aspecten), is hiervoor geen DMP-procedure van toepassing. Het gaat in 1992 om bestellingen voor draagbare nachtzichtapparatuur, navigatie-apparatuur en speciale rugzakken. Tussen 1992 en 1995 zal uitrusting voor de geniecompagnie en het logistieke element worden verworven. Voor laatstgenoemde eenheden is de behoefte nog niet precies ingevuld. Voor de geniecompagnie wordt gedacht aan een beperkt aantal «bobcats» (kleine wieldozers met een gewicht van maximaal 2 500 kg), mijnverstrooiers, specifieke springstoffen en draagbare uitrusting om mijnevelden te doorbreken. Naar verwachting zal de behoefte aan nieuw materieel voor het logistieke element gering zijn.

Overige materieelprojecten

De brigade wordt nu uitgerust met materieel dat al bij de Koninklijke landmacht in gebruik is. Een deel van dat materieel zal te zijner tijd worden vervangen in het kader van algemene vervangingsprojecten van verouderd materieel van de Koninklijke landmacht als geheel. Een deel daarvan zal dan zijn bestemd voor de luchtmobiele brigade. Het betreft bijvoorbeeld de vervanging van radio's, van wielvoertuigen, van klein kaliber wapens, van de lichte mitrailleur MAG, de invoering van portofoons, van tactische satellietcommunicatie en de vervanging van algemene PSU, van mortieren en van anti-tank wapens (MRAT).

Groep lichte vliegtuigen (GPLV)

De structuur van de GPLV wordt aan de nieuwe taakstelling aangepast. Het squadron met BO-105 observatie/liasonhelikopters wordt gehandhaafd. De drie andere squadrons, nu uitgerust met de Alouette-III, worden omgevormd tot één squadron transporthelikopters en twee squadrons bewapende helikopters.

Zoals aangegeven in de Defensienota wordt de GPLV geheel in de planning en organisatie van de Koninklijke luchtmacht opgenomen. Daarmee worden duidelijke bevoegdheden en verantwoordelijkheden geschapen met betrekking tot de organisatie, de bedrijfsvoering en de planning. De Koninklijke landmacht is primair verantwoordelijk voor het opstellen en toetsen van de operationele eisen. Het operationele bevel over de aan het Eerste legerkorps toegewezen helikopters berust bij de commandant van het legerkorps.

Bij de invoering van de nieuwe helikopters zal de GPLV geheel in de organisatie van de Koninklijke luchtmacht zijn opgenomen. Bij de introductie van nieuwe helikopters zal steeds een evenredig deel van de Alouette-III's worden afgestoten en het betrokken personeel worden omgeschoold. Voor de nieuwe helikopters wordt uitgegaan van een

bemanningsconcept met twee vliegers. Dit leidt tot een meerbehoefte aan vliegers.

Voor de nieuwe helikopters zal een onderhoudsconcept worden ingevoerd waarbij het gespecialiseerde hoger onderhoud in beginsel wordt uitbesteed. Doelmatigheid staat hierbij voorop. Als gevolg van de introductie van de helikopters zijn nieuwe specialismen, zoals die met betrekking tot bewapening en ingewikkelde avionica, binnen de GPLV nodig. Dat zal leiden tot een verschuiving en uitbreiding van het functiebestand. Het toekomstige functiebestand en de omvang van de nieuwe organisatie zijn nog niet geheel duidelijk omdat die afhankelijk zijn van de nog te bepalen keuze tussen verschillende typen helikopters.

Infrastructuur en ruimtelijke ordening

In de Evaluatienota Structuurschema militaire terreinen wordt aan dit onderwerp bijzondere aandacht geschonken. Voor het onderbrengen en oefenen van de luchtmobiele brigade en de GPLV is gezocht naar de meest geschikte locaties. Naast een kazerne om het parate deel van de brigade te huisvesten, is een in de nabijheid gelegen luchtvaartterrein nodig, dat geschikt is voor het uitvoeren van in- en uitstijgdrills en als «opstappunt». In de buurt moeten ook oefenterreinen van voldoende omvang aanwezig zijn. De combinatie van deze elementen is op meerdere plaatsen in Nederland te vinden, maar slechts één daarvan is geschikt. Het betreft de combinatie van de Oranjekazerne in Schaarsbergen, de vliegbasis Deelen en de oefenterreinen Ginkelse Heide, Eder Heide en Arnhemse Heide. Andere combinaties, zoals de Wilhelminakazerne en het oefenterrein Ossendrecht met de vliegbasis Woensdrecht en de Generaal-Majoor De Ruyter van Steveninckkazerne, de oefenterreinen Oirschot en de vliegbasis Eindhoven, zijn onderzocht maar niet geschikt gebleken. Bij het eerstgenoemde alternatief ligt onvoldoende geschikt oefenterrein. In beide alternatieven zijn de drill-oefeningen en vliegveiligheidsstraining niet in te passen in het voorziene gebruik van de genoemde vliegbases. In het laatste geval is bovendien sprake van een al optimale situatie voor legering en oefening van een gemechaniseerde brigade.

De Oranjekazerne te Schaarsbergen biedt voldoende ruimte voor huisvesting van de luchtmobiele brigade. Nu is er onder meer een deel van de 11 Pantserinfanteriebrigade gelegerd, die wordt gereorganiseerd tot 11 Luchtmobiele Brigade. De niet tot deze brigade behorende onderdelen zullen naar elders verhuizen. De Oranjekazerne behoeft enige aanpassingen.

In de herstructureringsplannen van de Koninklijke luchtmacht is de nadruk gelegd op bundeling van gelijksoortige taken en werkzaamheden. Door de voorgenomen concentratie van de F-16 jachtvliegtuigen op de vliegbases Leeuwarden, Twenthe en Volkel verdwijnen de squadrons jachtvliegtuigen van de vliegbases Gilze-Rijen en Eindhoven. De infrastructuur op de vliegbasis Deelen is sterk verouderd en niet geschikt om de te verwerven helikopters onder te brengen. De vliegbasis Gilze-Rijen is in de afgelopen jaren ten behoeve van de invoering van F-16 jachtvliegtuigen voorzien van moderne en hoogwaardige infrastructuur. Het is mogelijk deze infrastructuur voor helikopters te bestemmen. Daarom zullen in de voorgestelde structuur de bewapende en observatiehelikopters worden ondergebracht op de vliegbasis Gilze-Rijen. Het transportsquadron wordt op korte termijn van de vliegbasis Soesterberg naar de vliegbasis Eindhoven overgebracht. Ook de nog te verwerven transporthelikopters zullen op de vliegbasis Eindhoven worden gestationeerd.

Hierdoor wordt een doelmatig gebruik van de beschikbare luchttransportmiddelen bevorderd. Eventuele aanpassing van de infrastructuur op de vliegbases Gilze-Rijen en Eindhoven is afhankelijk van de typekeuze van bewapende en transporthelikopters.

De vliegbasis Deelen is nu in gebruik door de GPLV. Er zijn twee squadrons gestationeerd. Deze squadrons zullen achtereenvolgens in 1994 en 1996 verhuizen naar de vliegbases Gilze-Rijen en Eindhoven zodat vanaf 1996 geen helikopters meer permanent op de vliegbasis Deelen zullen zijn ondergebracht. De basis blijft wel in gebruik als luchtvaartterrein voor in- en uitstijgdrills en als «opstappunt» voor de oefeningen van luchtmobiele compagnieën. In vergelijking tot de nu bestaande situatie zal aanmerkelijk minder vanaf de vliegbasis Deelen en in de omgeving daarvan worden gevlogen.

Tot en met het compagniesniveau zullen de eenheden van de luchtmobiele brigade in Nederland oefenen. Oefeningen op bataljonsniveau en in brigadeverband worden in het buitenland gehouden. Dat zal zo veel mogelijk in het kader van de multinationale divisie gebeuren. Voor compagniesoefeningen behoeft de Ginkelse Heide niet meer te worden heringericht, zoals voorzien in het Structuurschema militaire terreinen (SMT). Er wordt slechts gedacht aan de benutting van de al als militair terrein in gebruik zijnde delen van de Eder Heide en de Ginkelse Heide. Daartoe behoeft niet meer dan plaatselijk extra beplanting aan de randen te worden aangebracht. Op een aantal plaatsen moeten de lichte voertuigen kunnen worden ingegraven en moeten de infanteristen schuttersputten kunnen graven. Op grond van een nader te bepalen natuureffectenonderzoek zullen afspraken worden gemaakt met het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij over ingraven en andere gebruiksvormen. Wat betreft de omvang van het terrein zou van een compagniesoefenterrein kunnen worden gesproken, maar inrichting en aard van het gebruik komen veeleer overeen met een overig oefenterrein (OOT). Weliswaar wordt het gebruik van het gebied als militair oefenterrein niet beëindigd, maar aangezien er geen pantserinfanterie- of tankeenheden zullen optreden en er geen ingrijpende inrichtingsmaatregelen worden getroffen, zal de druk op natuur en milieu beperkt blijven. De terreindelen Sisselt, Planken Wambuis en het Ginkelse Zand van het oorspronkelijke compagniesoefenterrein (COT) Ginkelse Heide zijn niet meer nodig. In verband met deze wijziging is de milieu-effect rapportage (m.e.r.) gestopt.

Het gebruik van helikopters bij oefeningen blijft beperkt. Bij sommige oefeningen worden de pelotons of compagnieën van de brigade door transporthelikopters vanaf de vliegbasis Deelen naar het oefenterrein gebracht. Daarbij wordt in tegenstelling tot het traject Eindhoven-Deelen betrekkelijk laag gevlogen. De route van Deelen naar de Ginkelse Heide volgt het tracé van de A12. Vervolgens vertrekken deze helikopters weer naar Deelen. Later worden de eenheden door de helikopters opgehaald. In een beperkt aantal gevallen zullen de transporthelikopters worden geëscorteerd door bewapende helikopters. Naar verwachting zal het aantal vliegbewegingen boven het oefenterrein, in vergelijking tot het huidige gebruik, afnemen.

De geluidsbelasting op de vliegbases Gilze-Rijen en Eindhoven zal binnen de toegestane zonering blijven. De vliegbewegingen met helikopters zijn van een andere aard dan die met jachtvliegtuigen. De geluidsbelasting in de zuidelijke regio zal dientengevolge ook een ander karakter krijgen. Het zal enerzijds eenvoudiger zijn dichtbevolkte gebieden te mijden, anderzijds zal meer worden gevlogen, ook bij

duisternis. Dat zal voor een deel in de bestaande laagvlieggebieden en -routes van helikopters gebeuren. Die liggen verspreid door Nederland. Overigens zal de samenloop van laagvlieggebieden, natuurgebieden en stiltegebieden nog nader worden gezien. De situering van de laagvlieggebieden, met inbegrip van de noodzaak en de mogelijkheden voor compensatie van het verlies aan laagvliegcapaciteit, zal hierbij worden betrokken.

Mede in het verband van de verwerving van de helikopters wordt gezien in hoeverre gebruik kan worden gemaakt van simulatoren. Bij de keuze voor de verschillende helikopters zal ook worden gelet op de productie van geluid.

Er wordt onderzocht welke terreinen zouden kunnen worden gebruikt voor het beoefenen van het gebruik van de wapensystemen van de helikopters. Daarbij worden ook de mogelijkheden in het buitenland nagegaan.

Raakpunten met andere projecten

Door de omvorming van de 11 Pantserinfanteriebrigade tot de 11 Luchtmobiele Brigade komt een aanzienlijke hoeveelheid modern materieel vrij, zoals rupsvoertuigen, Tow-wapensystemen. Dat wordt in het verband van de herstructurering van de Koninklijke landmacht heringedeeld. Het daardoor vrijkomende oudere materieel, zoals de Leopard-1 en de M113-voertuigen, wordt vervolgens afgestoten. Ook zijn raakpunten te onderkennen op het gebied van infrastructuur. Aangezien de Oranjekazerne te Schaarsbergen wordt bestemd voor de huisvesting van de luchtmobiele brigade zal een aantal andere eenheden vanuit die kazerne naar andere legerplaatsen in Nederland verhuizen.

Tijdsplanning reorganisatie

De compagnieën van de pantserinfanteriebataljons van de 11 Pantserinfanteriebrigade worden geleidelijk opgeheven. Vervolgens worden de luchtmobiele bataljons van de 11 Luchtmobiele Brigade geformeerd. In de tweede helft van 1993 wordt de operationeelstelling van het 11 Luchtmobiele Infanteriebataljon voorzien. Voor die tijd zullen tevens elementen van de ondersteunende eenheden zijn geformeerd, zodat het eerste bataljon kan worden gesteund. De mortiercompagnie wordt tegelijk met het eerste infanteriebataljon gevormd. Het 12 Pantserinfanteriebataljon wordt in de loop van 1993 omgevormd tot een luchtmobiel bataljon. Dit zal midden 1994 operationeel inzetbaar zijn. Op dat moment zijn twee luchtmobiele infanteriebataljons aanwezig en wordt de brigade operationeel inzetbaar geacht. Voor een overzicht van het tijdschema, ook waar het de belangrijkste materieelprojecten betreft, wordt verwezen naar bijlage B bij deze notitie¹.

Ook de luchtcomponent van de brigade, de Groep Lichte Vliegtuigen, wordt geleidelijk gereorganiseerd. De overgang van de gemengde structuur van de GPLV naar een geheel uit luchtmachtpersoneel bestaande eenheid is voorzien per 1 januari 1993. Daarnaast zullen de squadrons van de GPLV worden aangepast aan de nieuw te verwerven helikoptertypen. Het tijdsbestek waarbinnen dit zijn beslag zal krijgen, is afhankelijk van de verwezenlijking van de helikopterprojecten.

¹ Ter vertrouwelijke inzage alleen voor de leden gelegd op de bibliotheek.

Projectorganisatie

Het project luchtmobiele brigade bestaat uit een aantal verschillende deelprojecten met uiteenlopende tijdschema's en kostenpatronen. Het totale project strekt zich over een reeks van jaren uit, hoewel delen ervan al op korte termijn vaste vorm zullen krijgen. Twee krijgsmachtdelen zijn intensief bij het project betrokken. Beide krijgen te maken met volstrekt nieuw materieel en nieuwe operationele concepten. Zij zullen daarmee een zeker leerproces moeten doormaken. Al met al is het project betrekkelijk ingewikkeld. Er zal dus grote aandacht moeten worden besteed aan de beheersbaarheid, zowel wat betreft de organisatorische als de financiële aspecten. De beheersbaarheid wordt bevorderd door duidelijk verantwoordelijkheden af te bakenen en een heldere projectorganisatie.

Begrotingstechnisch wordt het project in een afzonderlijk begrotingsartikel ondergebracht (zie ook de paragraaf Financiële aspecten). De helikopterprojecten en de andere speciaal voor de grondcomponent van de luchtmobiele brigade bestemde investeringsprojecten worden onder dit artikel in de begroting opgenomen. De verantwoordelijkheid voor dit artikel berust bij de Koninklijke landmacht. Die draagt daarmee ook de integrale verantwoordelijkheid voor de samenhang en voortgang van het gehele project.

De projectorganisatie weerspiegelt bovenstaande verhoudingen. De directeur Operatiën Koninklijke landmacht (DOKL) is namens de bevelhebber der Landstrijdkrachten verantwoordelijk voor de gehele projectvoering. In de projectorganisatie is de Koninklijke luchtmacht nauw betrokken. Onder de DOKL ressorteert de projectofficier Luchtmobiel Optreden. Deze functionaris is verantwoordelijk voor het bewaren van de samenhang tussen en voortgang van alle maatregelen voor de vorming van de luchtmobiele brigade. Hij is hoofd van een projectbureau, waarin de Koninklijke luchtmacht eveneens is vertegenwoordigd. Hij zit ook het projectteam Luchtmobiel Optreden voor, dat alle organisatorische vraagstukken die samenhangen met de vorming van de brigade in de Koninklijke landmacht behandelt.

Voor de verwerving van helikopters is de Koninklijke luchtmacht verantwoordelijk. Met de uitvoering is de directeur Materieel van de Koninklijke luchtmacht (DMKLu) belast, die hiertoe een projectbureau helikopters heeft opgericht. Het verwervingsproces wordt onder leiding van de DMKLu begeleid door een interservice projectteam, waarin de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht zijn vertegenwoordigd.

Voorts zal met ingang van 1 januari 1992 een officier van de Koninklijke landmacht worden opgenomen in de staf van de Koninklijke luchtmacht om een voortdurende uitwisseling van informatie tussen beide krijgsmachtdelen zeker te stellen.

Op beleidsniveau worden de conceptuele aspecten van het optreden van de luchtmobiele brigade gecoördineerd door de stuurgroep Helikopters onder leiding van de sous-chefs Plannen van de beide krijgsmachtdelen. In deze stuurgroep zijn alle betrokken ressorts (staven van beide krijgsmachtdelen, DMKLu, Eerste legerkorps, 11 Luchtmobiele Brigade en GPLV) vertegenwoordigd. Onder leiding van deze stuurgroep wordt ook de overdracht van de GPLV naar de Koninklijke luchtmacht uitgewerkt. Een speciale werkgroep is belast met de uitwerking van opleidingsaspecten. Zij legt verantwoording af aan de DOKL.

Regelmatig zullen wij over alle aspecten van het project worden ingelicht, opdat politieke sturing ervan is gegarandeerd. Namens de staatssecretaris zal de directeur-generaal Materieel toezicht houden op de verwervingsprocessen van het materieel. Hij zal hiertoe periodiek een speciaal samengesteld DMP-beraad bijeen roepen en voor regelmatige voortgangsrapportage zorgdragen.

Financiële aspecten

In deze paragraaf wordt eerst geschetst hoe de luchtmobiele brigade in de defensiebegroting zal worden verwerkt. Vervolgens wordt inzicht geboden in de verschillende investerings- en exploitatie-uitgaven, zoals die in de meerjarenramingen van Defensie zijn verwerkt. Tenslotte wordt aandacht geschonken aan de financiële inpasbaarheid van het project in de meerjarenramingen.

Zoals aangegeven in onze brief van 1 oktober 1991 over de luchtmobiele brigade (Kamerstuk 22 327, nr. 1) zullen de investeringsuitgaven, die speciaal voor deze brigade worden gedaan, op één begrotingsartikel worden verantwoord. Deze systematiek vloeit voort uit de procedure controle grote projecten die, overeenkomstig de door de Tweede Kamer aanvaarde motie-Van Middelkoop (Kamerstuk 21 991 nr. 18), op de luchtmobiele brigade zal worden toegepast. Het nieuwe begrotingsartikel «luchtmobiele brigade» zal het eerste deel vormen van een eveneens nieuw te scheppen beleidsterrein voor multiservice activiteiten. Het budgetbeheer over het artikel «luchtmobiele brigade» wordt aan de Koninklijke landmacht opgedragen. Investeringsprojecten die voor de Koninklijke landmacht als geheel worden uitgevoerd en waarvan een deel van het materieel voor de luchtmobiele brigade is bestemd, zullen worden verwerkt in de artikelen «Overig groot materieel» van de Koninklijke landmacht.

De jaarlijkse personele en materiële exploitatie-uitgaven worden ten laste gebracht van de exploitatie-artikelen van de betrokken krijgsmacht-delen. Zoals in de Defensienota is uiteengezet, ligt het in het voornemen de Basis Planningseenheid Groep Lichte Vliegtuigen, waarvan ook de helikopters van de luchtmobiele brigade deel zullen gaan uitmaken, bij de Koninklijke luchtmacht onder te brengen. Als gevolg daarvan zullen de uitgaven voor de exploitatie en de instandhouding van de helikopters in de toekomst ten laste van dit krijgsmachtdeel worden gebracht.

De investeringsprojecten die geheel voor de luchtmobiele brigade zijn bestemd (zie ook de paragraaf Materieelprojecten) zijn:

- de bewapende helikopter;
- de transporthelikopter;
- bepaalde infrastructurele voorzieningen;
- een aantal overige projecten.

Het is de bedoeling eerst, als tussenoplossing, een beperkt aantal bewapende helikopters te laten instromen. Naar verwachting zullen daartoe in 1992 verplichtingen worden aangegaan, waarvoor de eerste uitgaven in 1993 zullen worden gedaan. In de meerjarenramingen is voor daartoe f 360 miljoen gereserveerd. Het voornemen is in 1996 over te gaan tot de aanschaf van bewapende helikopters. Met de verwerving daarvan zal in de periode 1996-2001 naar verwachting omstreeks f 1,7 miljard zijn gemoeid. Daarbij wordt in overeenstemming met de Defensienota uitgegaan van de verwerving van maximaal 40 bewapende helikopters.

Voorts is het de bedoeling in 1992 een contract te sluiten voor de verwerving van een nader te bepalen aantal transporthelikopters. In de meerjarenramingen is in de jaren 1992-1999 voor deze aanschaf f 1 miljard gereserveerd.

In verband met de oprichting van de luchtmobiele brigade moeten infrastructurele voorzieningen in Schaarsbergen worden getroffen. Het betreft trainings- en sportfaciliteiten. Daarvoor is ongeveer f 6 miljoen gereserveerd. Eventuele kosten verbonden aan de stationering van de helikopters op de vliegbases Gilze-Rijen en Eindhoven zijn afhankelijk van de typekeuze van bewapende en transporthelikopters. Op de vliegbasis Deelen, die bij oefeningen zal worden benut, zijn geen extra infrastructurele voorzieningen nodig.

In verband met de oprichting van de luchtmobiele brigade zal een aantal kleinere, speciaal voor de brigade bestemde projecten worden uitgevoerd (zie ook de paragraaf Materieelprojecten). Aangezien in Nederland nog vrijwel geen ervaring is opgedaan met het luchtmobiel optreden, is de precieze behoefte nog niet exact aan te geven. Naar het zich nu laat aanzien, zal het in de komende tien jaar gaan om de verwerving van:

- luchtmobiele speciale voertuigen (LSV) voor ongeveer f 25 miljoen;
- nachtzichtapparatuur voor ongeveer f 5 miljoen;
- navigatie-apparatuur voor ongeveer f 1 miljoen;
- speciale rugzakken voor ongeveer f 3 miljoen;
- speciale persoonlijke standaarduitrusting voor ongeveer f 7 miljoen.

Ook moet rekening worden gehouden met de aanschaf van nader te bepalen uitrusting voor de genie- en logistieke eenheden van de luchtmobiele brigade. Er is nog geen indicatie te geven van de daarvoor benodigde bedragen. In totaal is voor het geheel van specifieke projecten die voor de luchtmobiele brigade nodig zijn ongeveer f 50 miljoen gereserveerd. Naar verwachting zal dat bedrag toereikend zijn.

De plannen van de Koninklijke landmacht voorzien uiteraard in de uitvoering van verschillende andere projecten die niet speciaal voor de luchtmobiele brigade zijn bestemd. In een aantal gevallen zal een deel van die materieelprojecten mede voor het personeel van de luchtmobiele brigade zijn bestemd. Die investeringen komen, zoals eerder betoogd, ten laste van de artikelen «Overig groot materieel» van de Koninklijke landmacht.

De vredessterkte van de luchtmobiele brigade zal ongeveer 2100 militairen tellen. Bij de schriftelijke voorbereiding op de UCV over de Defensienota is meegedeeld dat de personele exploitatie-uitgaven voor die brigade in de jaren 1992-2001 op f 1061 miljoen werden geraamd. Hierbij is uitgegaan van vulling met dienstplichtigen. Die raming is herzien omdat het de bedoeling is het gehele personeelsbestand van de luchtmobiele brigade uit vrijwillig dienenden te laten bestaan. De personele exploitatie-uitgaven worden nu na volledige vulling jaarlijks op ongeveer f 108 miljoen geraamd.

De omvang van de materiële exploitatie-uitgaven houdt nauw verband met de aanschaf van de helikopters voor de luchtmobiele brigade. Aangezien voor zowel de transport als de bewapende helikopter de type-keuze nog geenszins vaststaat, kunnen de jaarlijkse exploitatie-uitgaven slechts ruw worden geschat. Bij die schatting is gebruik gemaakt van ervaringsgegevens van andere landen. Op grond daarvan wordt met de volgende bedragen rekening gehouden:

- voor de bewapende helikopter worden de exploitatie-uitgaven voor

1993 op f 10 miljoen geraamd; daarna zullen zij jaarlijks geleidelijk oplopen; in 2001 zullen zij f 75 miljoen bedragen;

– voor de transporthelikopters worden de exploitatie-uitgaven voor 1993 op f 15 miljoen geraamd; met ingang van 1998, wanneer alle transporthelikopters in dienst zijn, worden deze uitgaven jaarlijks op f 62 miljoen geraamd.

De luchtmobiele brigade vormt één speerpunten uit de Defensienota. Omdat de oprichting van de brigade hoge prioriteit geniet, zijn de ervoor voorziene uitgaven – ondanks de structurele ombuiging die in de ontwerp-begroting voor 1992 is aangebracht – volledig binnen het beschikbare financiële kader ingepast. De ramingen hebben nog het karakter van planbedragen. Het inzicht in de werkelijk benodigde uitgaven zal gedurende de komende jaren toenemen. Zo wordt bijvoorbeeld een beter inzicht verkregen als contractonderhandelingen met de potentiële leveranciers van helikopters worden gevoerd.

De voor de investeringsprojecten in de plannen gereserveerde bedragen, die berusten op het prijspeil 1991, zijn in beginsel taakstellend. Mocht aan de hand van eventuele nieuwe inzichten overschrijding van de ramingen dreigen, dan zal in principe compensatie moeten worden geboden binnen het desbetreffende beleidsterrein. Dat kan, zo nodig, door herschikking tussen de verschillende deelprojecten. Ook een eventuele aanpassing van kwantitatieve en kwalitatieve eisen moet dan niet worden uitgesloten.

Slot

Met deze notitie menen wij u zo volledig als nu mogelijk is over de achtergronden en inhoudelijke aspecten van de luchtmobiele brigade – in overeenstemming met de procedure controle grote projecten – te hebben ingelicht. De luchtmobiele brigade zal een hoeksteen vormen van een mobiele en flexibele Koninklijke landmacht, die in het licht van de nieuwe veiligheidssituatie aan de eisen van de tijd voldoet. Het gaat naar onze stellige overtuiging om een belangrijk politiek-militair instrument, dat zowel binnen als buiten het Navo-verdragsgebied in tal van scenario's in samenwerking met anderen kan worden ingezet. Succesvol optreden is mogelijk in alle stadia van crisisbeheersing, bij een groot conflict, voor VN-operaties en voor het verlenen van humanitaire noodhulp.

Het is ons voornemen de oprichting van de luchtmobiele brigade voortvarend aan te pakken. Alvorens de brigade operationeel zal zijn, staat ons – en allen die daarbij binnen de defensie-organisatie zijn betrokken – gelet op het karakter van het project nog veel en uitdagend werk te wachten.

Zoals al toegezegd in onze eerdergenoemde brief van 1 oktober over de luchtmobiele brigade zullen wij de Kamer steeds over de inhoud en de omvang van het project informeren als zich daarin wezenlijke wijzigingen voordoen. Ten aanzien van de materieelprojecten die vallen onder de projectdefinitie, zal het DMP van toepassing zijn. Daarbij zal de nadruk liggen op situatierapporten, maar al in het volgend voorjaar zullen wij u

in het kader van die procedure een vervolgotitie aanbieden. In de u jaarlijks te zenden bestandsopname zal over de voortgang in het kader van het DMP worden gerapporteerd. Bovendien zal jaarlijks in de memorie van toelichting behorende bij de begroting expliciet aandacht worden besteed aan de projectuitvoering, met inbegrip van de financiële en ruimtelijke ordeningsaspecten verbonden aan de luchtmobiele brigade. Op deze wijze zal ook de Kamer steeds bij de oprichting van de luchtmobiele brigade worden betrokken.